

Harrastus- ja järjestötoiminnan merkitys nuorten elämässä

Mitä nuorten harrastukset kertovat? Osaamiskeskus Kentaurin laaja nuorten harrastus- ja järjestötoimintaa kartoittava tutkimus vastaa moniin nuorten vapaa-aikaa koskeviin kysymyksiin.

Nuorisoalan osaamiskeskus Kentauri keräsi keväällä 2021 laajan aineiston, jossa nuorilta kysyttiin harrastus- ja järjestöaktiivisuudesta. Kyselyyn vastasi 14 939 henkilöä, joista valtaosa on syntynyt vuosina 2002–2007.

Kysely toteutettiin osana Talous ja Nuoret TATin vuosittain toteutettavaa TAT Nuorten tulevaisuusraportti -kyselytutkimusta, vuoden 2021 erityisteemana. Kyselyn suunnittelu on tehty Kentaurin ja Insight 360-yrityksen yhteistyönä ja aineiston keräämisestä vastasi Insight 360. Aineiston keräämisessä tehtiin yhteistyötä peruskoulujen, ammatillisen toisen asteen oppilaitosten ja lukioiden kanssa.

Taustalla ovat tutkimuskysymykset siitä, miten nuorten harrastus- ja järjestötoiminta vaikuttaa nuorten kasvuun ja osallisuuteen sekä mikä niiden yhteiskunnallinen vaikuttavuus on. Aineisto tarjoaa laajuutensa ja monipuolisuutensa ansiosta erinomaiset mahdollisuudet tuottaa tutkittua tietoa yksilötasolla.

Tässä artikkelissa esitettävä tieto on vain pintaraapaisu siitä, mitä analyyseja aineistosta voidaan tehdä. Tarkoitus on jatkossa tarjota samaan aineistoon perustuvaa tutkimustietoa eri muodoissa: artikkeleina, opinnäytteinä ja muina erilaisina julkaisuina.

Nuorten harrastustoiminnasta on tuotettu useita laadukkaita tietoaaineistoja ja tutkimuksia. Tämän aineiston suunnittelussa on hyödynnetty jo olemassa olevien aineistojen kysymyksenasetteluita, mutta suoraa vertailtavuutta aiempiin tutkimusaineistoihin tulee välttää, sillä tutkimuksen kysymyksenasettelu poikkeaa aiempien tutkimusten kysymyksenasetteluista.

Nuorten järjestötoiminnasta ja -sitoutuneisuudesta taas on olemassa vähemmän tietoa. Tältä osin käsillä oleva aineisto tuottaa paljon uutta, aiempaan vertautumatonta tietoa. Harrastus- ja järjestötoimintaa koskevien ydinkysymysten ohella kyselystä selviää runsaasti tietoa nuorten asenteista ja arvoista, tulevaisuuden suunnitelmista, koulumenestyksestä, perhetilanteesta ja muista taustoittavista ja analyttistä syvyyttä tuottavista asioista.

Yleiskuva nuorten harrastus- ja järjestötoiminnasta

Liikunnalliset harrastukset ovat yleisimpiä kyselyyn vastanneiden keskuudessa. Kuntoliikuntaa harrastaa nuorista lähes joka toinen ja jotakin urheilulajia 40 %. Kolmanneksi yleisimmäksi nousee aineiston mukaan pelaaminen (37 %).

Kaikkiaan harrastukset jaettiin kyselyssä 15 eri luokkaan. Yhdistystoimintaa kysyttiin 12 eri luokassa ja yleisimmäksi ilmeni siinäkin liikuntaseuratoiminta, johon osallistuu vastaajista useampi kuin joka toinen.

Jotkin kysytyt yhdistystyypit olivat vastaajien keskuudessa varsin harvinaisia. Esimerkiksi poliittisen nuorisjärjestön, luonnon- tai ympäristösuojelujärjestön tai vertaistuki-, potilas- tai vammaisjärjestöjen toimintaan osallistui kuhunkin noin 2 % vastaajista. Aineiston runsaus antaa kuitenkin mahdollisuuden analysoida niihinkin osallistumista. Onhan 2 % kokonaisvastaajamäärästä lähes 300 vastaajaa.

Kysymys osallistumisesta muotoiltiin siten, että vastaajat arvioivat jäsenyyden sijaan nimenomaan toiminnallista osallistumista järjestöissä.

Kyselyssä tiedusteltiin vastaajilta myös sitä, mitä he katsovat oppineensa harrastus- ja järjestötoiminnassa. Kolme yleisintä vastausta olivat: 1) nuoret olivat saaneet onnistumisen kokemuksia, 2) oppineet uutta tietoa ja 3) saaneet uusia kavereita.

Aineisto tarjoaa suuret mahdollisuudet analysoida monestakin näkökulmasta harrastus- ja järjestötoiminnalle ominaista nonformaalia ja informaalia oppimista. Kyselyssä on myös kysymys siitä, mikä kannustaisi nuoria harrastamaan ja toimimaan järjestöissä lisää, ja siinä 12 vaihtoehtoa. Yleisimmät vastaukset olivat: jos olisi kavereita samassa toiminnassa, jos olisi enemmän aikaa ja jos olisi enemmän rahaa käytettävissä. Tämä kysymys ja sen yhteydet muihin aineiston muuttujiin antaa mahdollisuuksia analysoida sitä, miten harrastuksia ja järjestötoimintaa voisi kehittää saavutettavammaksi ja vetovoimaisemmaksi.

Nuorten harrastaminen on sukupuolten mukaan eriytynyttä

Aineiston perusteella tyttöjen ja poikien harrastaminen on eriytynyttä ja sukupuolten erot ovat huomattavia. Luovat harrastukset, kuvataide, lukeminen, kirjoittaminen ja musiikki ovat selkeästi enemmän tyttöjen kuin poikien harrastuksia.

Pojat taas ovat enemmistönä tietokone- ja lautapeliä sekä moottoritekniikan harrastajissa. Poikien yleisimmät harrastukset ovat yhä hyvin sukupuolittuneita ja monipuolinen harrastaminen, etenkin luovien harrastusten osalta, on harvinaisempaa.

Tyttöjen näyttää olevan poikia helpompi ylittää sukupuolinormeja harrastamisen kentällä, esimerkiksi tyttöpelaajia on vastanneiden joukossa 21 %. Urheilu ja liikunta on monille tärkeä harrastus, jota niin tytöt kuin pojat harrastavat suhteellisen saman verran. Yli puolella nuorista on jokin säännöllinen harrastus.

Tytöt osallistuvat kaikkeen järjestötoimintaan poikia enemmän, poikkeuksena poikien aktiivisempi osallistuminen "muihin harrastusjärjestöihin" (esim. vapaapalokunta, metsästysseurat, maanpuolustusjärjestöt). Urheiluseuroihin tai liikuntajärjestöihin osallistuvat varsin aktiivisesti niin pojat kuin tytötkin, sen sijaan muunsukupuoliset ja sukupuoltaan määrittelemättömät muita vähemmän.

Harrastuksissa opitut taidot ovat pitkälti nuorilla samansuuntaisia, vaikkakin pojat näyttävät oppivan hieman tyttöjä enemmän nimenomaan vapaa-ajalla kielitaitoa sekä talouteen liittyviä taitoja.

Kun nuorten harrastamista tarkastellaan suhteessa koulumenestykseen, havaitaan, että ne nuoret, joiden koulumenestys on korkea, osallistuvat aktiivisesti niin järjestötoimintaan kuin monipuolisesti erilaisiin harrastuksiinkin. Huolestuttavakin tulos on se, että ne nuoret, joilla koulussa ei mene niin hyvin, eivät myöskään ole osallistuneet minkään ryhmän toimintaan. Nuorten osallistuminen yhdistystoimintaan on myös yleisempää korkeakoulutettujen vanhempien lapsilla.

Sukupuoleltaan ei-binäärisillä nuorilla harrastamisen esteitä

Sukupuolten moninaisuuden olemassaolo haluttiin tunnustaa ja tehdä näkyväksi tarjoamalla vastausvaihtoina sukupuoli-identiteetin kohdalla vaihtoehdot "Muu" sekä "En halua sanoa". Vastaja on siis itse voinut määrittellä sukupuolensa dikotomista nainen-mies-jakoa laajemmin.

Kun aineistoa tarkastellaan, nähdään tietyistä tuloksista selkeää eroa oletettavasti sukupuoleltaan moninaisten nuorten kohdalla ja voidaan tehdä tulkintoja myös heidän osaltaan. Sukupuoleltaan määrittelemättömät nuoret harrastavat säännöllisesti hiukan tyttö- ja poikavastaaajia vähemmän, mikä voi tarkoittaa sitä, että heidän on muita vaikeampaa löytää turvallisia harrastamisen ympäristöjä. Ero näkyy esimerkiksi urheiluharrastuksissa, joita pojat ja tytöt harrastavat puolet enemmän kuin sukupuoleltaan moninaiset (pojat 42 %, tytöt 41 %, muu 23 % ja en halua sanoa 25 %).

Järjestökentällä yhteiskunnallisen vaikuttamisen järjestöihin sekä vapaamuotoisempaan vaikuttajatoimintaan muunsukupuoliset ja sukupuoleltaan määrittelemättömät osallistuvat muita aktiivisemmin. Ilahduttavaa on, että järjestöt näyttävät olevan mahdollisia turvallisia vapaa-ajan ympäristöjä sukupuoleltaan moninaisille nuorille.

Nuorten oppimisympäristöt moninaistuvat

Koulu on edelleen yksittäisistä oppimisympäristöistä merkittävin, mutta koulun ulkopuolelta löytyy yhä monipuolisemmin myös epävirallisempia oppimisympäristöjä. Kun aineistossa nuoria pyydettiin valitsemaan ne oppimisympäristöt, joista he kokivat saavansa tärkeimmät tiedot ja taidot omiin kiinnostuksenkohteisiinsa liittyen, niin koulun (42 %) ohi kiilasivat keskustelut kavereiden (57 %) sekä vanhempien kanssa (48 %). Neljäntenä tuli YouTube (41 %), viidentenä muu sosiaalinen media (40 %) sekä kuudentena harrastustoiminta (36 %).

Se, mitä näissä lukuisissa informaaleissa ja nonformaaleissa oppimisympäristöissä opitaan ja miten sitä voisi laajemmin hyödyntää, jää kuitenkin usein epäselväksi. Tästä syystä muualla hankitun osaamisen tunnistamiseen ja tunnustamiseen tulee kiinnittää yhä enemmän huomiota.

Aineisto tuo kuitenkin tilanteeseen valoa harrastus- ja järjestötoiminnan osalta. Kyselyssä tiedusteltiin, mitä kaikkea nuoret ovat kokeneet oppineensa harrastus- ja järjestötoiminnasta. Esimerkiksi urheilun parissa nuoret kokivat saavansa uusia kavereita, oppivansa huolehtimaan omasta hyvinvoinnistaan sekä kantamaan vastuuta. Kulttuuriharrastusten parissa taas opittiin

etenkin sosiaalisia taitoja ja uusia tietoja. Tietoteknisten harrastusten kohdalla painottuivat ongelmanratkaisu, kielitaito sekä taloustaito. Luonto- ja eläinharrastukset puolestaan näyttivät kehittävänsä tasaisesti lähes kaikkia kysytyjä taitoja kielitaitoa lukuun ottamatta.

Kyselyn tulosten perusteella nuoret oppivat koulun ulkopuolella todella paljon – ja myös sellaista, joka täydentää hyvin koulussa opittua sekä valmistaa monipuolisesti tulevaisuuteen. Tähän liittyviä haasteita on ainakin kaksi: 1) muualla opittua voi olla vaikea tunnistaa ja tunnustaa, 2) nuorten harrastukset ja ylipäänsä harrastuneisuus eriytyvät.

Tulevaisuusraportissa esimerkiksi kulttuuriharrastus nousi esille nuorten silmissä hyvin rikkaana oppimisympäristönä, kun taas pelaamisen kohdalla nuoret tunnistivat huomattavasti vähemmän opittuja asioita. Poikien keskuudessa pelaaminen olikin ylivoimaisesti suosituin harrastus, kun taas tyttöjen aikaa meni enemmän kulttuuriin liittyviin harrastuksiin. On hyvä pysähtyä miettimään, missä määrin tyttöjen ja poikien vapaa-ajan oppimisympäristöt eroavat toisistaan ja millaisia vaikutuksia sillä voi olla esimerkiksi koulumenestykseen ja tulevaisuudensuunnitelmiin.

Järjestö- ja harrastustoiminta näkyy nuorten arvoissa ja asenteissa

Kyselyssä oli myös 40 asenneväittämää, joiden avulla saadaan näkökulmaa nuorten arvoihin ja asenteisiin.

Peilattaessa vastausten summamuuttujia nuorten järjestöaktiivisuuteen, nuoren kokemus omasta elämänhallinnastaan näyttäisi vahvistuvan erityisesti urheiluseuratoiminnassa. Kulttuuritoiminnan, esimerkiksi teatterin tai musiikin parissa, työskentelevät järjestöt, puolestaan vahvistavat nuorten kokemusta oman vastuullisuuden kehittymisestä. Kokemus osallisuudesta yhteisöihin vaikuttaisi hivenen vahvistuvan kaikissa kyselyssä esitellyissä eri järjestöissä. Osallisuus yhteiskuntaan näyttäisi olevan vahvinta urheiluseurojen, kulttuurijärjestöjen, erilaisten nuorten vaikuttajaryhmien ja opiskelijajärjestöjen toiminnassa mukana olevilla nuorilla.

Kun otetaan tarkasteluun nuorten harrastaminen suhteessa muutamaan asennemuuttujaan, voidaan huomata, että kuntoliikuntaan ja urheilulajiharrastukseen liittyy aktiivisen sosiaalisen elämän tärkeys. Lukemista tai pelaamista, kuten tietokone- tai lautapelit, harrastavat nuoret eivät puolestaan koe sitä erityisen tärkeäksi itselleen.

Kuvataiteen harrastajista löytyvät ne nuoret, joille kaikkien ihmisten yhdenvertaisuus yhteiskunnassa on tärkeää. Vastakkaista asemoitumista puolestaan löytyy urheilulajiharrastajien parista. Lukemista ja kuvataiteita harrastavat nuoret ottivat vahvimmin kantaa sen puolesta, että Suomi ja suomalaiset suhtautuisivat avoimemmin muihin maihin ja niiden kansalaisiin. Vahvimmin vastakkaista mieltä olivat moottoritekniikan harrastajat. Mielenkiintoisesti sama asetelma toistuu, kun katsotaan nuorten vastauksia väittämään, tunnen itseni usein yksinäiseksi. Moottoritekniikan harrastajat eivät koe itseään yksinäisiksi, toisin kuin kuvataiteen ja lukemisen harrastajat.

Ehkäpä eniten jatkopohdintaa tulee tuottamaan nuorten arvo- ja asennevastausten sukupuolittuneisuus. Jo aineiston käsittelyn tässä vaiheessa kannattaa kiinnittää huomiota siihen, miten tyttöjen vastauksista nousee liberaali maailmakuva ja poikien vastauksista

konservatiivinen. Tässä blogitekstissä ei siihen vielä tämän enempää kiinnitetä huomiota, mutta jatkossa tämä ilmiö tulee varmuudella olemaan yhtenä mielenkiintomme kohteena.

Poikien pelaamisinnostus nousee selkeästi esiin

Aineistosta nousee merkittävästi esille poikien innostus pelaamiseen. Tässä yhteydessä palaamisella tarkoitetaan erilaisia digitaalisia, mobiileja tai tietokonepelejä, mutta myös lautapelejä.

Pelaaminen ei juurikaan korreloi koulumenestyksen kanssa. Vanhempien työssäkäynti tai käymättömyys ei myöskään ole merkittävä pelaamisen taustatekijä. Sen sijaan sukupuoli on. Yli puolet pojista kertoo harrastavansa pelaamista ja tytöistä viidennes. Pelaaminen on myös muunsukupuolisten sekä niiden nuorten, jotka eivät ole halunneet ilmoittaa sukupuoltaan, harrastuksista useimmin mainittu harrastus. Yhteenvetona: itsensä tytöksi luokittelevat ilmoittavat huomattavasti harvemmin harrastavansa pelaamista kuin muut sukupuolet.

Kolme neljästä pelaajasta kertoo pelaavansa omatoimisesti. Ryhmämuotoista pelaamista harrastaa joka neljännes pelaajista. Tiedonhankinnan näkökulmasta pelaajat erottuvat hieman muista. Omaan hyvinvointiin, tulevaisuuteen ja omiin kiinnostuksen kohteisiin liittyviä tietoja ja taitoja he hakevat kaikkiin vastaajiin verrattuna useammin YouTubeista ja pelaamalla. Pelaajat vaikuttavat olevan toisaalta itsenäisiä toimijoita ja samalla löytyy joukkoa yhdistäviä tekijöitä.

Tässä oli muutamia näkökulmia pelaamiseen suorina nostoina, mutta tämä oli vasta pintaa. Syvempää analyysia tulee varmasti luettavaksenne pelaamisen harrastajien vastauksista.

Tämä oli vasta lämmittelykierros

Edellä on esitetty nuorilta saatua aineistoa pintaraapaisuna, kuin aperitiivina tulevia kattauksia varten. Aineistosta on tulossa myöhemmin tuloksia tarkemmin erittelevä julkaisu. Lisäksi lähdemme porautumaan syvemmälle eri ilmiöihin ja tuottamaan tietoa nuorten ajattelusta suhteessa kyselyn lukuisiin teemoihin.

Tavoitteena on julkaista blogikirjoituksia, laajempia julkaisuja sekä tieteellisiä vertaisarvioituja artikkeleita. Seuraa Kentaurin liikkeitä eri kanavilla!

Kentaurin tutkijat

Pekka Kaunismaa

Eeva Sinisalo-Juha

Aino Tormulainen

Lauri Vaara

Artikkelin toimituksesta vastaa toimituskunta, johon kuuluvat Kimmo Lind ja Raisa Omaheimo.